

Oponentský posudek disertační práce:

Daniela Vrbová, *Utopie, nebo ztracený ráj? Texty dánských imigrantů v Dánsku a jejich obraz Dánska* (Ústav germánských studií FF UK, Praha 2015, 367 s. rkp.)

Ve své disertační práci Daniela Vrbová reflektuje jeden ze zásadních problémů moderní doby – problematiku migrací (a s nimi souvisejících nadějí na zlepšení životního standardu v materiální i sociální rovině) a následného kulturního ovlivňování, akulturace/asimilace, na druhé straně pak snahy o zachování a posílení národních komunit.

Název práce zcela nekoresponduje s obsahem – je vidět, že se od zadání práce autorka zásadním způsobem posunula. Namísto výlučného soustředění na jednosměrnou migraci z Dánska do Argentiny (což je v podstatě tradiční objekt studia badatelů zajímajících se o evropskou migraci do Ameriky) se odvážně rozhodla komparovat díla vyprodukovaná těmito migranty s obrazem Dánska vytvořeným argentinskými (resp. chilskými) exulanty 2. poloviny 20. století, a u obou skupin migrantů porovnat výsledný obraz vlasti s obrazem nového domova/utopického prostoru Nového, resp. Starého světa. Byť se jedná o nesymetrickou komparaci, vzhledem k odlišným časovým obdobím (byť k určitému překryvu došlo), motivacím (ekonomická migrace vs. exil v době vlády vojenské junty), objemu excerpaných textů a konečně i skutečnosti, že mezi oběma skupinami děl neexistuje žádné pouto (jak autorka konstatuje na s. 341), ani vědomí vzájemné existence, výsledky jsou velmi zajímavé.

Jedná se o práci interdisciplinární, kombinující metodu a konceptuální rámec sociologie, etnologie, literární vědy a filozofie. Autoři pouštějící se na tenký led několika disciplín současně samozřejmě vždy čelí nebezpečí nedostatečné hloubky znalostí v jedné z nich, která jim může být přečtena – v tomto případě je ale text vyrovnaný a přesvědčivý. (Námítky proti nedostatečné obeznamenosti s některými z mnoha konceptů jsou jen okrajové: Vrbová např. na s. 112 cituje Benedicta Andersona a jedním dechem tvrdí, že národ je „evropský koncept“ dodatečně a s obtížemi transplantovaný do Ameriky – sám Anderson přitom ve své práci konstatoval, že formování národního „společenství představ“ v Latinské Americe naopak o několik desetiletí předešlo podobné procesy v Evropě.)

Práce je založena na rozsáhlém korpusu pramenného materiálu, z velké části nepublikovaného a shromážděného během zjevně ne zcela snadných studijních pobytů v Dánsku a Argentíně. Jak Vrbová explicitně vysvětlila, práci se rozhodla psát česky jednak proto, aby své závěry mohla zprostředkovat širšímu publiku (a pravda je, že pokud by svou disertaci napsala dánsky, nemohla bych se s jejími mnohdy velmi podnětnými názory seznámit), aby vzdala hold těm českým autorům, z jejichž názorů čerpala (jmenuje především Alenu Jaklovou) a konečně i proto, aby se mohla od studovaných jevů alespoň částečně distancovat.

Doktorandka velmi poctivě zpracovala úvodní metodologickou a konceptuální kapitulu; v ní i na příslušných místech v dalších kapitolách jsou definovány klíčové pojmy (identita, etnicita, národ, utopie, kolonialismus, imperialismus, meziprostor atp.) a identifikováni autoři, o něž se studentka v následujícím textu opírala (z mnoha jmenujme Fernanda Ainsu a jeho koncept „utopického dualismu“, Rogers Brubaker a jeho „eticita bez skupin“, protagonisté postkoloniálních studií). Snad až příliš podrobný je oddíl mapující dějiny Argentiny (opravdu nebylo nutné začínat Kryštofem Kolumbem a detailním přehledem argentinských indiánských etnik, s. 43-53). A celkově je teoretická část poměrně rozsáhlá – spolu s faktografickým shrnutím dějin Argentiny, dějin migrací do Latinské Ameriky a z ní a konkrétnějšího vhledu do migrace do/z Dánska zahrnuje tato část více než polovinu celé práce.

Žádný z představených pojmů a konceptů není zcela zbytečný, přesto by práci prospělo zvolit si jich o něco méně a následně je pevněji, explicitněji provázat s praktickou částí analýzy. Změť dílčích témat ústřední problematiku utopie/ztraceného ráje poněkud překrývá, i když se autorce podařilo udržet je živé po celou dobu výkladu. Naproti tomu další z nastíněných konceptů (etnicita aj.) se v praktické části, věnovaná rozborům konkrétních literárních děl, již neobjevují.

Přesto je tato praktická část cenná. Nabízí vhled do života a myšlení emigrantů/exulantů oscilujících reálně i mentálně mezi Starým a Novým světem, jejich rozmanité, přesto ale v mnohém překvapivě shodné způsoby konstruování reality v situaci vykořenění z původního domova. Vedle vlastních závěrů autorky se tak nabízí k dalšímu využití ve vědeckém bádání i tato bohatá pramenná základna. Závěr analýzy (obrazy Dánska v mentálním meziprostoru mezi Dánskem a Argentinou) je podán věrohodně a dobře zargumentován.

Práce je přehledně členěna. Je psána velmi kultivovaně, s minimem překlepů. Vytknout by bylo možné nejednotnost při uvádění použitých zdrojů, která se projevuje na úvodních stranách práce (kombinují se citace podle jména autora přímo v textu a standardní citace v poznámkách pod čarou). Nicméně všechny zdroje jsou řádně odkazovány a zahrnuty v závěrečné bibliografii tak, aby je čtenář mohl dohledat a dále využít, což je samozřejmě pro vědeckou práci zásadní.

Lze tedy konstatovat, že disertační práce Daniely Vrbové splnila všechny požadavky kladené na disertační práci. Studentka předložila původní, samostatnou, na vlastním pramenném výzkumu založenou studii, která přinesla konkrétní, v mnohém objevné a pro další bádání využitelné výsledky.

Jednoznačně a ráda ji proto doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení prospěla.

Praha, 25. července 2015

Doc. Markéta Křížová, Ph.D.
Středisko ibero-amerických studií FF UK